

Resultat af Klimaborgertingets første samling 24-25. oktober 2020

På første samling blev der givet indlæg fra følgende oplægsholdere:

- Overblik over omstillingens udfordringer / Kenneth Karlsson, Energy Modelling Lab
- Ingeniørforeningen bud på 70% omstillingen / Henrik Lund, Prof. AAU
- Håndtering af de store udfordringer i landbruget / Jørgen E. Olesen, Prof. AU
- Hvordan udnyttes biomassen bedst muligt? / Mette Boye, Sekr.ch. Dansk Miljøteknologi
- Omlægning af transporten, under hensyn til klima og økonomi / Jakob Christensen, COWI
- Udfordringen og de nødvendige samfundsændringer / Katherine Richardson, Prof. KU
- Hvad koster det at nå i mål? / Peter Møllgaard, Fmd. Klimarådet, Prof. Maastricht Universitet
- Klimaomstilling, der ikke går ud over de svageste / Jens Hauch, KRAKA
- Teknik i landskabet – bedre processer og samarbejde / Kristian Borch, AAU, selvst.rådgiver
- Grøn skattereform og finansiering af omstillingen
 - Inge Røpke, Prof. AAU
 - Lars Andersen, Dir. Arbejderbevægelsens Erhvervsråd
 - Otto Brøns-Petersen, Analysechef CEPOS
- Biomasse og arealanvendelse
 - Henrik Wenzel, Prof. SDU
 - Niels Peter Nørring, Klimadirektør Landbrug & Fødevarer
 - Rikke Lundsgaard, Landbrugspolitisk rådgiver Danmarks Naturfredningsforening
- Livsstil, kendt eller fremtidig teknologi?
 - Brian Vad Mathiesen, Prof. AAU
 - Christian Ibsen, Dir. CONCITO
 - Theresa Scavenius, Lektor AAU

Undervejs identificerede borgertinget emner, de fandt relevante for det videre arbejde, og efter de tre temaer ovenfor stemte de om en række foruddefinerede spørgsmål, som afspejler temaer i debatten eller nævnt af oplægsholderne.

Nedenfor præsenteres resultatet af afstemningerne og de temaer, borgerne prioriterede. De stærkest støttede svar er markeret med blå skrift.

Svarene må ikke opfattes som endelige svar fra borgertinget, men som nogle signaler på dette tidlige punkt i processen. I den videre proces vil borgertinget have mange debatter, som vil ende ud med, at borgertinget begrundes dets opfattelse af udfordringerne, dets vurdering af situationen og dets anbefalinger.

Afstemning om spørgsmål på 3 aktuelle temaer

Resultater angivet i absolut antal stemmer. Ved spørgsmål med 1 svarmulighed markerer blå skrift det svar, der har flest stemmer. Ved spørgsmål med 2 svarmuligheder markerer blå skrift de to højst placerede udsagn. I et spørgsmål kunne medlemmerne stemme på alle udsagn, de var enige i, og her er svar listet ud fra antal stemmer.

Hvert tema indledes med et kort resume af hovedbudskaberne i besvarelserne, skrevet af Teknologirådet.

Grøn skattereform og finansiering af omstillingen

Resume

Klimaafgift:

- 2/3 Støtte til klimaafgift 1000-1500 kr/T CO₂
- 1/3 skepsis ift acceptabel / effektiv / rammer ensartet

3 mest populære elementer i grøn skattereform:

1) Klimaafgift; 2) Afgift på produkter med højt energiforbrug; 3) Road-pricing

Eventuelt provenu skal gå til:

1) Grønne investeringer; 2) Modvirk social slagside; 3) Lavere "grøn moms"

Redskaber til store enkeltinvesteringer:

- 2/3+: Aktiv stat og private skal samarbejde om hurtig investering – som skal ende som private
- Meget lille tiltro til finansiering gn. årlig finanslov eller rent marked

Statens isolerede rolle i finansiering:

- Statens rolle er at give virksomheder støtte/garanti/lån
- Stat skal tage lån og provenu af afgifter bruges til afbetaling

Hvordan vurderer du forslaget om at indfase en klimaafgift (afgift på alle kilder til drivhuseffekt – f.eks. CO₂, metan, lattergas mm.)?

Vælg det svar, du er mest enig i

- Tror ikke på, at det er muligt at konstruere en klimaafgift, der rammer ensartet **9**

- Mener ikke en klimaafgift er acceptabel **5**
 - Tror ikke på, at en klimaafgift vil være effektiv nok **6**
 - En lav klimaafgift på f.eks. 500 kr/ton CO₂e vil være godt **3**
 - En mellemstor klimaafgift på f.eks. 1000 kr/ton CO₂e vil være godt **25**
 - En stor klimaafgift på f.eks. 1500 kr/ton CO₂e eller mere vil være godt **20**
 - Ved ikke / Ønsker ikke at stemme **5**
-

Hvilke af følgende elementer synes du er særligt interessante for en grøn skattereform

Vælg op til 2 udsagn, du er enig i

- En klimaafgift **50**
 - Road-pricing (kørselsafgift ud fra hvor man kører, hvornår) **20**
 - Afgift på produkter med højt energiforbrug (f.eks., så energigruppe E bliver dyrere end energigruppe AAA) **36**
 - Skat på konkrete former for luksusforbrug **9**
 - Redskaber, der nedsætter købekraften, så vi holder igen med mindre vigtigt forbrug **10**
 - Andet **5**
 - Jeg synes ikke om nogle af valgmulighederne **3**
 - Ved ikke / Ønsker ikke at svare **0**
-

Hvad skal et eventuelt provenu fra grønne afgifter bruges til?

Vælg op til 2 udsagn, du er enig i

- Til skattesækning i de høje trækprocenter (topskat) **3**
 - Til skattesækning til alle (f.eks. højere bundfradrag/grøn check) **6**
 - Nedsætte nogle skatter – f.eks. selskabsskatten, skat på kapitalafkast **2**
 - Lavere moms på 'grønne' produkter **30**
 - Fjerne/sænke energiafgiften og registreringsafgiften for biler, i kombination med indfasning af klimaafgift **15**
 - Indgå i statens finanser, som al anden skat gør **3**
 - Bruges til at kompensere for eventuel social slagside, ændringer i beskæftigelsen, og andre negative sideeffekter af omstillingen **32**
 - Øremærkes til nye grønne investeringer **36**
 - Hvor investering i omstillingen betales med statslån, skal provenuet bruges til at tilbagebetale lånene **6**
 - Andet **1**
 - Er ikke enig i nogle af mulighederne **3**
 - Ved ikke / Ønsker ikke at svare **0**
-

Finansiering af omstillingen – hvilke redskaber synes borgertinget, at man bør tage i anvendelse til store enkeltinvesteringer (f.eks. infrastruktur af ladestandere, energigøer, store energilagre mv.)

Skal staten gå foran i de store investeringer?

Vælg det udsagn, du er mest enig i

- Staten skal finde finansiering, sætte projekterne i gang og evt. sælge projekterne, når de er færdige **11**
 - Staten skal sætte projekter i gang, i det omfang, at det kan rummes af de årlige finanslove **3**
 - Staten skal gå i samarbejde med private virksomheder, så investeringerne kan ske hurtigt, men i sidste ende bliver private **41**
 - Staten skal skabe en efterspørgsel ved at købe en ydelse over en årrække (f.eks. lagring af strøm, drift af x hurtig-ladestandere, eller produktion af x ton elektro-fuels) **10**
 - Staten skal ikke blande sig, men vente til markedet er i stand til at iværksætte projekterne **2**
 - Andet **2**
 - Jeg er ikke enig i nogle af udsagnene **3**
 - Ved ikke / Ønsker ikke at stemme **1**
-

Hvis staten skal tage initiativ til de store investeringer, hvordan skal finansieringen så se ud?

Vælg de 2 udsagn, du synes bedst om

- Staten skal blot bruge flere penge, og evt. udvide rammerne i budgetloven **4**
 - Staten skal tage lån, og grønne afgifter skal give et provenu, som bruges til at afbetale på lånene **30**
 - Staten skal finde pengene på finansloven, også hvis det betyder mindre velfærd i en årrække **7**
 - Skatterne skal øges, til klimaomstillingen er betalt **12**
 - Staten skal give lån/garantier til virksomheder, som ønsker at tage risikoen med investeringerne **27**
 - Staten skal give støtte til virksomheder, som ønsker at tage risikoen med investeringerne **37**
 - Andet **5**
 - Jeg synes ikke om nogle af udsagnene **2**
 - Ved ikke / Ønsker ikke at svare **2**
-

Biomasse og arealanvendelse

Resume

Fem ret ligestillede udsagn om import af biomasse (energi+foder) (prioriteret rækkefølge):

- 1) Landbrug bør gå over til andre biomasse- og foderafgrøder (fx kløvergræs)
- 2) Planlæg til selvforsyning af biomasse
- 3) Rejs skov – både urørt og produktionsskov
- 4) Danmark bør også føre klimaregnskab med ”grå” udledning fra biomasseimport
- 5) Al rest- og affaldsbiomasse bør indsamles og udnyttes

Biobaseret produktion:

- El skal fortrænge biomasse til varmeproduktion. Biomassen bruges til bedre formål
- Bioraffinering og biogas som grundlag for produktion af e-fuels, kemikalier mv.
- Mere plantefødevarer, mindre husdyr

Klimavenlig arealanvendelse (prioriteret rækkefølge):

- 1) Lavbundslande udtages
- 2) Rejs skov
- 3) Fra korn til kløvergræs
- 4) Klimaafgift også for skov- og landbrug
- 5) Økologisk drift for øget biodiversitet
- 6) Klimakompensering for udenlandsk arealanvendelse

Biomasseforbruget i Danmark er stort, mest fordi biomassen bruges i stedet for kul til el- og varmeproduktion og fordi landbruget importerer foderstoffer. Det medfører en ”skjult/grå” CO₂-produktion i udlandet. Hvad skal der gøres ved det?

Vælg op til 2 udsagn, du er enig i

- Der skal ingenting gøres. CO₂-regnskabet for vores import ligger hos dem, der eksporterer biomassen, så det er ikke Danmarks problem **0**
- Der bør laves en konkret plan for at få biomasseforbruget så langt ned, at vi kan være selvforsynende **28**
- Landbruget bør gå over til andre foder- og biomasseafgrøder – f.eks. kløver og græs – der producerer mere biomasse og er mere bæredygtigt **39**
- Der skal rejses skov – noget skal være urørt, men der skal også være produktionsskov, så træbiomasse kan bruges til f.eks. bygninger og bioraffinering **24**
- Al rest- og affaldsbiomasse bør indsamles, så den kan udnyttes **21**

- Danmark bør også føre politik ud fra et klimaregnskab, hvor vores ”grå” udledning fra biomasseimport regnes med **24**
 - Andet **2**
 - Jeg er ikke enig i nogle af udsagnene **0**
 - Ved ikke / Ønsker ikke at stemme **0**
-

Et klimavenligt og ”biobaseret” samfund, hvor fossile råstoffer erstattes af biomasse til bl.a. industriel produktion og energiformål, vil kræve at biomassen anvendes rigtigt. Hvad skal vi satse på?

Vælg de 2 udsagn, du er mest enig i

- Biomassen bør først sendes igennem bioraffinering, så der også kommer højværdiprodukter ud af den **20**
 - I stedet for at brænde biomassen af til el/varme, bør al varmeproduktion ske med elektricitet fra vedvarende energikilder, gennem f.eks. varmepumper og geotermi, så biomassen frigøres til bedre formål **45**
 - Biomassen bør omformes til gas med f.eks. biogasanlæg, så gassen kan bruges til at lave brændstoffer, kemikalier mm. **28**
 - Foderbiomasse bør bruges til husdyrproduktion, der har det mindste klimaaftryk **12**
 - Mere produktion af plantefødevarer, mindre husdyrproduktion **23**
 - Vi skal lade land- og skovbrug selv bestemme, hvad de vil producere til de markeder, der nu engang er – herunder markedet for biomasse **3**
 - Andet **3**
 - Er ikke enig i nogle af udsagnene **1**
 - Ved ikke/ ønsker ikke at stemme **1**
-

Hvordan skal vi arbejde os hen imod en klimavenlig arealanvendelse?

Vælg så mange udsagn du er enig i

- De våde lavbundsjordene bør tages ud og omlægges til natur **58**
 - Der skal rejses skov – både til urørt naturskov og til produktionsskov **53**
 - Man bør gå fra produktion af foderkorn til f.eks. kløvergræs, som laver mere biomasse/areal **47**
 - Man skal bruge f.eks. en klimaafgift til også at styre land- og skovbruget hen imod klimavenlig arealanvendelse **44**
 - Arealerne skal dyrkes økologisk for bl.a. også at opnå mere biodiversitet i landbruget **40**
 - Bruger man arealer i udlandet, skal man kompensere, f.eks. gennem skovrejsning/-beskyttelse i udlandet **30**
 - Andet **6**
 - Jeg synes ikke om nogle af forslagene **0**
 - Ved ikke / Ønsker ikke at stemme **1**
-

Teknologi og livsstil

Resume

Kommer vi til at ændre kultur/livsstil?

- 5/6 deler sig lige mellem at forvente ”drastisk” ændring i kultur/livsstil, og at forvente ændring på nogle former for forbrug
- 1/6 mener, at nævneværdig ændring af livsstil ikke bliver nødvendig, ved anvendelse af afgifter, teknologi og god planlægning

”Hockeystav” eller kendt teknologi nu?

- 5 borgere mente at investering i p2x og CCUS, på bekostning af kendt teknologi er vejen
- Resten delte sig mellem 1) både implementerings- og udviklingsspor (37 borgere), 2) mest satsning på kendt teknologi nu (29 borgere)

Hvordan skal teknologi indføres frem mod 2050? (3 mest populære udsagn):

- 1) Både implementerings- og udviklingsspor (60 borgere)
- 2) Begynde nu at investere i fremtidens teknologier – selvom de ikke er modne og billige (30 borgere)
- 3) Som rigt land skal vi tage ansvar for teknologiudvikling (27 borgere)

Det siges ofte i debatten, at vi ikke kan fortsætte vores livsstil, som den er i dag. Hvad er dit indtryk af behovet for livsstilsændringer?

Vælg det udsagn, du er mest enig i

- Et klimaneutralt liv kan kun ske ved et markant skift i kultur og livsstil, f.eks. ved at nedsætte vareforbruget (ton varer/år), transport-km/år og import/eksport drastisk. **27**
 - På mange områder kan vi leve som vi plejer, men nogle former for forbrug (måske f.eks. langdistance-transport, visse fødevarer og produkter), skal begrænses. **31**
 - Vi kan skabe et samfund, der gennem anvendelse af teknologi, god planlægning og CO₂-afgifter bliver CO₂-neutralt, uden nævneværdig ændring i vores livsstil. **13**
 - Ved ikke / Ønsker ikke at svare **1**
-

Regeringen har med ”hockeystaven” startet en debat om, hvorvidt Danmark skal satse på udvikling af nye centrale teknologier med håb om, at de bliver billigst på sigt – såsom power-to-X og kulstoffangst og lagring/udnyttelse (CCUS) – eller om vi skal satse på kendte, mere sikre teknologier. Skal vi satse på kendt eller ny teknologi? (% af investering i kendt/ny teknologi er angivet i parentes på hver spørgsmål?)

Vælg det udsagn, du er mest enig i

- Danmark skal investere i forskning, så de nye teknologier - f.eks. power-to-x og CCUS – hurtigere bliver modne og billige. (f.eks. 25% kendt teknologi, 75% nye teknologier) **5**
 - Vi skal have en dobbelt strategi: Tage et pænt skridt med kendte teknologier nu, men også bruge en del penge på forskning i p2x og CCUS. (f.eks. 50%:50%) **37**
 - Vi skal nå så langt vi kan med kendte teknologier, så investeringerne skal ske straks. P2x og CCUS skal ses som bonus, når de engang bliver modne. (f.eks. 85%:15%) **29**
 - Ved ikke / Ønsker ikke at svare **1**
-

Hvordan synes du, at vi skal indføre teknologierne frem mod 2050?

Vælg de 2 udsagn, du er mest enig i

- Vi skal allerede nu begynde at indføre de teknologier, vi tror, bliver vigtige i den sidste del af omstillingen, også selvom de ikke er helt modne og billige nu **30**
 - Vi skal kun bruge kendte og afprøvede teknologier, og holde os fra at ”eksperimentere” med teknologier, som vi ikke ved, om vi får brug for **2**
 - Prisen skal være afgørende – vi skal kun anvende teknologier, der kan konkurrere med f.eks. fossile ressourcer **4**
 - Vi skal i den første fase fokusere på at få så mange ting som muligt elektrificeret – varme, transport osv. Så må andre teknologier vente **14**
 - Vi skal som et rigt land tage et ansvar for at nye teknologier udvikles og både forske meget og tage risikoen ved at bruge teknologierne også på et tidligt stadie **27**
 - Vi skal både bruge kendte teknologier nu og have et ”udviklingsspor”, hvor vi investerer i at komme videre med nye lovende teknologier **60**
 - Jeg er ikke enig i nogen af udsagnene **0**
 - Ved ikke / Ønsker ikke at svare **0**
-

Temaer til Borgertingets videre arbejde

Undervejs i borgertinget første samling blev der i mindre grupper udviklet spørgsmål, som medlemmerne ønskede at arbejde videre med. I praksis foregik det ved, at medlemmerne identificerede vigtige observationer, vurderinger af situationen eller mulige anbefalinger.

Resultatet kunne grupperes under nedenstående overordnede temaer, som borgertinget prioriterede i en afstemning.

Foreløbigt har borgertinget besluttet, at der arbejdes videre med de temaer, der er markeret med blå.

På borgertingets kommende aftensamling 16-17/11 vil der være en drøftelse af det videre forløb, som kan få indflydelse på, hvilke temaer borgertinget vil arbejde videre med og hvordan temaerne afgrænses.

Hvilke temaer fra Borgertingets brainstorms skal prioriteres højest og tages først fat i, i Borgertingets videre arbejde?

Vælg op til 3 muligheder

1. Finansiering, skat og afgifter **42**
 2. Klimapolitiske og forvaltningsmæssige spørgsmål **23**
 3. Landbrug, ressourceforbrug og arealanvendelse **41**
 4. Livsstil og adfærd **32**
 5. NIMBY (Not In My Backyard) **12**
 6. Nye teknologier **20**
 7. Transport **41**
-